

O ODGOVORNOSTI

Pripravila: Dušica GRGIČ

“Vi ste lok, iz katerega so,
kot žive puščice, izstreljeni otroci ...”

K. Gibran

Živimo v času, ko je bolj kakor kdaj prej življenje zaznamovano z vsesplošno odgovornostjo: med narodi, med ljudmi, predvsem pa s človekovo odgovornostjo do vseh oblik življenja. Vsi smo med seboj povezani in soodvisni! To nas sili, da v temeljih spremenimo vzorce mišljenja, po katerih so za naše življenje, za dogajanje na zemlji in po svetu odgovorni vedno – drugi.

Tudi sami se velikokrat zalotimo, ko si mislimo in tudi na glas povemo, za kaj vse v našem življenju so “krivi” naši starši, pri tem pa pozabljamo, da se kaj hitro utegne zgoditi, da bodo isto očitali naši otroci nam! Je pa manjša verjetnost, da se to zgodi, če jim bomo s svojim zgledom pokazali, da “za svoje življenje sami prevzemamo odgovornost”, če jih bomo podprli in jim pomagali, da se tega naučijo tudi oni in postanejo samozavestni, samostojni mladi ljudje s spodbudno podobo o sebi!

Vsakdanja opravila in dogodki so lahko iztočnica za urjenje, še lažje pa je ob prelomnicah v otrokovem življenju: za rojstne dneve, ob novem letu ali, še najprimernejše, na začetku novega šolskega leta.

Ste že opazili (ali se spomnite, če imate že odrasle otroke), kako se spremenijo otroci med počitnicami? Ne le, da zrastejo (to zagotovo vidite, ker prerastejo oblačila in obutev), temveč kako so postali samostojnejši, zanimajo jih druge reči, začenejajo opuščati igračke in podobno. To je ravno pravi čas, da jim poveste, kaj ste opazili, da vam je to všeč, da to spoštujete in se tega veselite – da pa odraščanje pomeni tudi prevzemanje več odgovornosti. Toda ne pozabite, da tudi več pravic!

Ko se boste tega lotili, lahko opazite, kako se oklepate svojih pokroviteljskih vzorcev, s katerimi otroke dejansko utesnjujete in onemogočate pri osamosvajanju: ker vas skrbi zanje, ker jim ne zaupate dovolj, da bodo zmogli sami, ker prevzimate odgovornost zanje tudi v tistem delu, v katerem, bi jo že lahko prevzeli sami ... Pomislite, ali to drži.

Z novim šolskim letom bi lahko na primer otroku prepustili odgovornost jutranjega vstajanja. To seveda vključuje tudi dogovor o uri, ob kateri bo šel počivat, da bo imel dovolj spanja in ne bo težav pri bujenju. Preprosto mu pojasnite, da mu zaupate in dovolite veliko reči, ko zanje prosi in se sklicuje tudi sam na to, da je “že velik”, pa tudi ker sami to vidite in ga v osamosvajanju podpirate. Zato na primer ne boste več skrbeli za njegovo bujenje za šolo.

Podobno se lahko dogovorite glede vzdrževanja oblačil – skrbi naj za to, da so oprana in zlikana (dvanajst-, trinajstletni otrok si lahko kaj že tudi sam zlika in poskrbi, da razvrsti in pravočasno pripravi oblačila za pranje). Pogovorite se o tem, ali želi biti urejen in imeti urejena oblačila in (če ste razčistili to tudi sami pri sebi) jasno povejte, da se odslej ne boste več počutili odgovorni za to, če bo šel v šolo z umazanimi hlačami ali nezlikano majico. To je njegova skrb, ker ni več tako majhen, da bi to morali delati zanj vi. Ne odtegnite pa mu na začetku pomoči in spodbude. Enako se lahko dogovorite glede pospravljanja njegove sobe.

Opreделите, kaj pričakujete – na primer sesanje tal enkrat na teden, nekajkrat na leto pomivanje okna, skrb za red v omari ... Pustite mu, da si sam izbere čas, kdaj bo dogovorjeno opravil. Ne nadzorujte ga! Spodbudite ga in ponudite se, da mu pokažete, kako bo lahko najhitreje opravil nalogo. Držite pa se tega, kar se bosta dogovorila in za kar bo prevzel odgovornost. Mogoče se bosta morala pogajati, a s tem mu boste dali vedeti, da ga upoštevate kot enakovrednega sogovornika, kar tudi je! Tako boste samo še dodali kamenček k oblikovanju otrokove samopodobe.

Zelo zgodaj se z otrokom lahko dogovorite, da je priprava torbe in skrb za domače naloge njena/njegova skrb in odgovornost. To seveda, ne pomeni, da ji/mu ne pomagate pri tem, če vas prosi za pomoč, temveč da je/ga ne preganjate in ne preverjate nenehno, ali je nalogo naredil/-a ali ne, ali je ali ne vse v torbi, kar bo potreboval/-a naslednji dan v šoli. Otroku mora hitro postati jasno, da v šolo hodi zaradi sebe – ne zaradi vas!

Dajte mu potrebno podporo in pomoč – če vas prosi ali če se tako dogovorita. Pokažite zanimanje za njegove izdelke, za to, kako urejeno torbo ima ali kakšni so zvezki – naj to ne bo opravljeno kot preverjanje, ampak naj to doživi kot skrb in vaše zanimanje za tisto, kar dela, s čimer se ukvarja, da želite vedeti, kaj ga zanima.

Pomembna je vaša drža pri tem! Ni spodbudno, če otroku pokažete ali poveste, da vas je razočaral s svojim neuspehom, da vas skrbi, ker ima težave v šoli, da torba ni tako pripravljena, kakor bi si vi želeli, da “ni dovolj priden”, da bi bil lahko uspešnejši, da ne izpolnjuje vaših pričakovanj ... Naj mu vaše vedenje in izjave ne dajo podlage za razmišljanje, da ni otrok, kakršnega ste si želeli, da se bo počutil neljubljenega! Otroci se ne sprašujejo in nam ne izražajo nenehno svojega razočaranja nad tem, kako slabi starši smo ali ne izpolnjujemo njihovih pričakovanj, ne govorijo o tem, kakšno mamo ali očeta so si zamislili, si ga zaslužijo ali želijo!

Verjetno pa na kaj takega prav tako pomislijo.

Otrok, ki čuti, da je brezpogojno sprejet takšen, kakršen je, da mu starši zaupajo in da vedno lahko dobi pomoč, če prosi zanj, bo poglobljajl samozaupanje, lažje prevzemal odgovornosti in jih izpolnjeval.

Pomembno pa je, da si vi želite samostojnega, neodvisnega otroka. Pomembno je, da se zazrete vase in vprašate, koliko zaradi svoje potrebe, da ohranjate odvisnost, ali zaradi lastne negotovosti in nezaupanja v otroka zavirate razvoj njegove dobre samopodobe.

Seveda pa se boste morali pri vsem tem zamisliti tudi nad samim seboj. S tem, da prevzimate v življenju odgovornost za mnoge stvari – v službi, odnosu s prijatelji, sorodniki, v odnosu do drugega otrokovega roditelja in tako naprej, se boste znašli pred odločitvijo, da to začnete "od-puščati" od sebe. Sprva utegne biti težko, sčasoma pa boste zaznali, koliko bremena ste odložili in kako lahek je postal vaš korak! Odločitev je vaša. Tako kakor je vaša odločitev, ali na telefonski klic odgovorite (na primer ko vozite avto) ali ne. In če odgovorite in vas pri tem zanese s ceste – kdo bo tisti, na katerega boste jezni (bo odgovoren!) – tisti, ki vas je klical, ali ...?

Svobodna volja je neprecenljiv dar. Je pa tudi breme, ali ne?

"Lokostrelec pa vidi cilj na poti neskončnosti
in On s svojo močjo napenja lok,
da bi Njegove puščice mogle leteti hitro in daleč."

K. Gibran, PREROK